

впоратися навіть із сьогоднішньою мінливістю клімату, що призводить до великої шкоди від повеней та посухи.

Заходи щодо пом'якшення наслідків можуть зменшити масштаб наслідків глобального потепління для водних ресурсів, що скоротить потреби в адаптації. Однак, вони можуть мати значні негативні побічні ефекти, такі як збільшення потреб у воді для діяльності з обліснення/лісовідновлення або вирощування біоенергетичних культур, якщо водогосподарські системи розміщені, спроектовані та керуються нераціонально.

Управління водними ресурсами надає очевидний вплив на багато інших сфер, наприклад енергетику, охорону здоров'я, продовольчу безпеку та збереження природи. Таким чином, для різних водозалежних секторів необхідно провести оцінку варіантів адаптації та пом'якшення наслідків. Країни та регіони з низьким рівнем доходів, ймовірно, продовжуватимуть залишатися вразливими у середньостроковій перспективі та мати менше варіантів для адаптації до зміни клімату, ніж країни з високим рівнем доходів.

В даний час є ряд прогалів у знаннях у плані необхідних спостережень та наукових досліджень, пов'язаних зі зміною клімату та водою. Наявність даних спостережень та доступу до них є необхідною умовою для здійснення адаптивного управління, проте багато мереж спостережень скорочуються. Є необхідність у поліпшенні розуміння та моделювання змін клімату у зв'язку з гідрологічним циклом у масштабах, відповідних прийнятим рішенням. Інформації щодо пов'язаних з водними ресурсами наслідків зміни клімату недостатньо і особливо це стосується якості води, водних екосистем та ґрунтових вод, включаючи соціально-економічні аспекти цих наслідків. Нарешті, наявні кошти полегшення проведення комплексних оцінок варіантів адаптації та пом'якшення наслідків для різних водозалежних секторів є недостатніми.

РЕКРЕАЦІЙНЕ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЙ

Чернявський С.Ю., здобувач першого ступеню вищої освіти,

Анісімова С.В., доц., к.г.н.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна

svitlanaanisimova@meta.ua

Значний природно-рекреаційний потенціал, яким володіє Україна, дозволяє створити сферу курортно-рекреаційних послуг, доступних для українського та зарубіжного населення з метою його оздоровлення, надзвичайно необхідного в умовах економічної ситуації, що склалася, та несприятливої екологічної обстановки. Об'єктами вивчення на територіях, придатних для розташування місць

відпочинку повинні служити, насамперед, природні комплекси у їхньому сучасному та перспективному стані, а також територіальні господарські комплекси з урахуванням їхнього можливого розвитку чи скорочення у перспективі.

Антропогенний вплив в нашій країні розподіляються ще дуже нерівномірно, а їх інтенсивність не завжди відповідає природним можливостям. Очевидно, що методи рекреаційної оцінки густонаселених, та тих що мають значний промисловий і сільськогосподарський потенціал територій повинні відрізнятися від таких для територій із малою щільністю населення та незначним техногенним навантаженням. У першому випадку необхідно планове резервування для відпочинку територій, що ще збереглися в природному стані, а також частково конструктивне перетворення господарства та перерозподіл угідь. У другому випадку доцільним є бонітування рекреаційних якостей земель з урахуванням перспективних планів розвитку господарства та вибору територій для організації відпочинку.

Кожен регіон розробляє Державну програму соціально – економічного розвитку на перспективні періоди. Має сенс доповнити її підпрограмою «Рекреаційні ресурси». Цільовий блок підпрограми необхідно формувати з цілей різних рівнів:

- перший рівень цілей спрямований на забезпечення соціального замовлення та покращення здоров'я населення;
- цілі другого рівня спрямовані на розвиток галузевих основ з урахуванням природно-ресурсних можливостей та соціально-демографічних характеристик регіону;
- цілі третього рівня характеризують необхідність у формуванні видів рекреаційного обслуговування, раціональної мережі рекреаційних підприємств та організацій;
- четвертий рівень цілей спрямовано на формування організаційно - економічної та нормативно - інформаційної основи визначення соціальних, економічних пріоритетів та екологічних параметрів функціонування обслуговуючих рекреаційні потреби систем.

При розробці цілей третього та четвертого рівнів необхідно вибрати критерії оцінки території, які мають низку аспектів:

- наявність рекреаційних ресурсів на даній території, їх поєднання в конкретному місці;
- вплив довкілля (насамперед її якості) на організм людини;
- раціональність організації відпочинку на даній території, яка обумовлена багато в чому видами природокористування, що склалися на інших (суміжних і віддалених) територіях;
- вплив людини на навколишнє середовище, тобто здатність середовища витримати додатковий вплив у вигляді рекреаційного навантаження.

Усі аспекти тісно взаємопов'язані один з одним. Однак для перших двох найбільше значення мають просторові та якісні характеристики середовища, що визначають «комфортність» природних умов відпочинку. Для третього – просторово-часові характеристики альтернативних можливостей використання території для задоволення різних суспільних потреб. Для четвертого - стійкість середовища до рекреаційних навантажень, які в сукупності з вже існуючими або перспективними техногенними навантаженнями можуть призвести до деградації природних комплексів на території, що розглядається.

«Комфортність» умов визначається кліматичними, медико-географічними та екологічними характеристиками. Ці показники, безсумнівно, одні з найважливіших критеріїв оцінки з організації відпочинку. Проте саме поняття «комфортність» залежить від превалюючих виборчих потреб рекреантів до місць та форм відпочинку.

У сучасних умовах будь-яка територія постає як природний ресурс, що має альтернативні можливості для задоволення різних суспільних потреб, і, отже, для розвитку кількох видів діяльності (як взаємо доповнюваних, так і взаємовиключних), які відрізняються характером природокористування існуючим у сьогоденні або можливим у перспективі. При розробці програм комплексного використання території доводиться розглядати множинність природних потенціалів виходячи з множинності суспільних потреб, що безпосередньо виявляються у множинності видів природокористування.

Таким чином, рекреаційний потенціал території виявляється рівнозначним потенціалам інших суспільно-необхідних видів діяльності та може бути не реалізований, наприклад, через обмеженість земельного (територіального) ресурсу або малу пропускну спроможність інфраструктури тощо.

Одним із найскладніших завдань при оцінці рекреаційних територій є обґрунтування рекреаційного навантаження для різних підсистем територіального рекреаційного комплексу.

Неконтрольована рекреаційна діяльність викликає конфлікт інтересів: збереження цінних природних ресурсів, їх властивостей передбачає не виснажливе, раціональне використання, а забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку території – інтенсифікацію рекреаційного природокористування та залучення в обіг нових ресурсів.

На сьогодні нормативна база, що лімітує рекреаційні навантаження, обмежена і не дозволяє врахувати територіальні та соціально-економічні особливості.

Визначенню допустимих та критичних рекреаційних навантажень на ландшафти, лісові, водні та біотичні компоненти біосфери присвячено велику кількість праць вітчизняних та зарубіжних вчених, проте норми рекреаційних навантажень встановлюються по-різному для різних типів одного з ландшафтних компонентів, різних типів ландшафтних комплексів, окремих видів рекреаційної

діяльності, різних функціонально-ландшафтних систем, різних сполучених варіантів тощо.

Вищесказане показує всю різноманітність проблеми взаємодії рекреації з навколишнім середовищем та особливу складність регулювання цих взаємовідносин. Таким чином, існує потреба у розробці методів оцінки та нормування рекреаційного навантаження як на окремі природні ресурси, залучені до рекреаційної діяльності, так і на весь рекреаційний комплекс в цілому з урахуванням просторового та тимчасового розмаїття наймасовіших видів рекреаційних занять.